

Міністерство освіти і науки України
Департамент науки і освіти Харківської облдержадміністрації
Харківське територіальне відділення МАН України

Відділення:
літературознавство
Секція: світова література

ОБРАЗ ТРОЯНДИ У СВІТОВІЙ ПОЕЗІЇ
(від античності до європейського романтизму)

Роботу виконала:
Христоєва Вероніка Олександрівна,
учениця 10 класу Вільшанської
загальноосвітньої школи
I-III ступенів Дергачівської
районної ради Харківської області

Науковий керівник:
Сергієнко Тетяна Іванівна,
вчитель зарубіжної літератури
Вільшанської загальноосвітньої
школи I-III ступенів
Дергачівської районної ради
Харківської області,
спеціаліст вищої категорії,
старший вчитель

Харків 2016

ЗМІСТ

Вступ.....	3
Розділ I. Першоджерела образу троянди.....	6
1.1. Троянда як символ гармонії та величі в античній міфології.....	6
1.2.Зв'язок образу троянди із християнською культурою.....	7
Розділ II. Образ троянди у світовій поезії (від античності до європейського романтизму).....	9
2.1. «Цариця квітів» у ліриці Сапфо.....	9
2.2. Гафіз і образ троянди в його поезії	11
2.3. Троянда як символ жіночності, права на щастя в епоху Відродження.....	12
2.4. Образ троянди в епоху європейського романтизму	14
Висновки.....	17
Список використаних джерел.....	19
Додатки.....	21

ВСТУП

Квіти — одне з найпрекрасніших творінь природи. Це своєрідна емблема усього найсвятішого, найзаповітнішого, невимовного, що приховано в глибинах душі. Те, що квіти приносять радість, естетичну насолоду, знають усі. Та вони мають певну мову і в мистецтві слугують символом для виявлення почуттів, переживань, думок.

Рослинна символіка у літературі постійно привертає увагу дослідників. Головний теоретик німецького романтизму Фрідріх Вільгельм Йозеф Шеллінг писав: «Растение существует не ради себя самого, а для обозначения чего-то другого [19, с. 346]». Причину зазначеного інтересу він вбачав у тому, що у світі природи рослини найбільше схожі на людину, а тому постійно ваблять її до себе.

У 1811р. у Парижі виходить праця Б.Делашене «Алфавіт флори, або Мова квітів». У книзі описане символічне значення та запропонований алфавіт, близько 200 видів рослин, де кожна буква замінена зображенням квітки.

Російський літературознавець Ю.М. Лотман [9, с.78] довів, що для культури початку ХІХ століття яскравим атрибутом була театральність. У цей час у суспільстві різних країн усе більшої популярності набуває мова квітів, з допомогою якої спілкуються, залишають послання в альбомах, пишуть закодовані листи.

Розгорнутий аналіз рослинних символів представлений у монографії К.І.Шарафадіної «Язык цветов» в русской поэзии и литературном обходе первой половины ХІХ в.», у якій авторка зазначає, що протягом багатьох років люди намагалися розгадати таємницю символіки квітів, опрацьовуючи складені про них міфи та легенди. На думку дослідниці, квіти асоціюються з певними якостями людини [17, с. 36].

У полі зору нашої уваги – образ троянди.

Із відомих досліджень образу троянди потрібно виділити роботу А.Веселовського «Из поэтики розы», в якій дослідник назвав троянду «емким образом» [3], що забезпечило образу міжнародний характер. Цікавим є науковий доробок М.Ф.Золотницького «Цветы в легендах и пересказах», в якому вчений розповідає про естетичну та емоційну роль найпривабливіших та найпопулярніших квітів у житті людей, а також у поезії різних народів. Особливу увагу автор приділяє образу троянди, називаючи її «царицею квітів». «Її любили, перед нею схилялись, її оспівували з давніх-давен». [10, с. 76].

Мова троянди була завжди багатозначною, тим вона виявилася найцікавішою для нашого дослідження. Отже, тема невичерпна для всіх поколінь, адже несе в собі великий естетичний потенціал, виховуючи в кожній людині почуття прекрасного.

Мета нашої роботи полягає в дослідженні образу троянди в контексті особливостей давніх міфів, своєрідного зображення троянди в поезії Сапфо, Гафіза, Ф.Петрарки, В.Шекспіра, Г.Гейне.

Завдання роботи:

1. Охарактеризувати основні античні міфи, які пояснюють виникнення образу троянди та особливості зв'язку образу троянди і християнської культури.

2. Визначити роль троянди в поезії давньогрецької поетеси Сапфо.

3. Простежити функції образу троянди в середньовічній поезії Гафіза.

4. Виявити нове розуміння краси, передане образом троянди в епоху європейського Відродження.

5. Дослідити авторську інтерпретацію цього образу в поезії німецького романтика Г.Гейне.

6. З'ясувати, що пов'язувало поетів різних часів і епох у зображенні троянди, які художні засоби вони використовували, для вираження своїх світоглядних засад.

Об’єкт дослідження – найвідоміші поетичні твори від доби античності до літератури європейського романтизму, у яких згадується образ троянди, **предмет** дослідження – особливості зображення троянди різними митцями в різні епохи, символічне звучання цього образу, актуальність для нашого часу.

Джерелами фактичного матеріалу були різні варіанти античних міфів про троянду, поетичні твори давньогрецької Сапфо, поетів середніх віків Гафіза, Відродження – Ф.Петрарки, В.Шекспіра, європейського романтизму – Г.Гейне.

Методи дослідження – описовий і метод контекстуального аналізу, що дає можливість детально з’ясувати смислове значення образу троянди, методи аналізу, зіставлення, узагальнення.

Структура роботи: складається з двох розділів.

У першому розділі простежуються першоджерела виникнення образу троянди.

Другий розділ – це практична робота: дослідження образу троянди у світовій поезії від античності до європейського романтизму.

Робота містить вступ, висновки, бібліографію та додатки.

Розділ I

Першоджерела образу троянди

1.1. Троянда як символ гармонії та величі в античній міфології

Троянда з найдавніших часів була відома і оспівана як ніяка інша квітка. «Цариця над царицями троянда» [10, с.73]. Краса та природна вишуканість цієї рослини завжди притягувала живописців, музикантів, поетів, а сягає образ троянди в глибоку давнину.

Простежуючи давньогрецьку міфологію, ми виявили, що греки вважали цю рослину даром богів і символом прекрасного, тому називали її «королевою квітів». Появу квітки оповили цілою низкою легенд. Згідно однією з них, богині створили троянду, щоб оспівати любов. Привезена зі східних країн у Стародавню Грецію, троянда стала символом богині вроди – Афродіти. Великі трояндові сади оточують храми цієї богині. Одна із легенд розповідає, що перша троянда із сліпучо-білими пелюстками виникла, коли Афродіта з'явилася на світ, вийшовши з моря біля південного узбережжя Кіпру. Боги, побачивши красиву квітку, окропили її нектаром, який надав троянді чудовий аромат. Квітка троянди залишалася білою до тих пір, поки Афродіта не дізналася про те, що її коханий Адоніс смертельно поранений. Вона стрімголов помчала до коханого, не помічаючи нічого навколо. Афродіта незчулася, як наступила на гострі колючки троянд. «А там, де падали з поранених ніг богині краплі крові, вирости пишні троянди, ясно-червоні, мов кров Афродіти» [11, с.63].

Троянда була й символом смерті: греки носили троянди на голові і грудях, як знак трауру. На надмогильних пам'ятниках часто розвішували бутони троянд, що символізували нескінченність людського життя.

Троянда відігравала у греків визначну роль і в домашньому побуті: вінком з троянд, перевитих миртом, прикрашали наречену, завітчували двері в її помешкання, пелюстками осипали шлюбне ложе, вінки з троянд надсилали одне одному закохані або ж клали їх при вході в будівлю.

У римській міфології появу троянди пов'язували з міфом про Венеру. Римляни перейняли у греків поклоніння цій рослині:

- влаштовували спеціальні свята на честь троянд у період цвітіння;
- гірляндами і вінками прикрашали статуї, храми;
- трояндами устиляли дороги для переможців;
- римські воїни вдягали на голови вінки з троянд, щоб позбутися страху та вселити у собі мужність, вирушаючи на війну;
- гірляндами прикрашали могили;
- троянда була знаком таємниці: над столом часто вішали гілку троянди, так як вона вважалася символом бога мовчання Гарпократа. Існує крилатий вислів «Subrosadictum» - «Я сказав під трояндою», що означає: «Сказане є великим секретом.»

1.2. Зв'язок образу троянди із християнською культурою

Троянда — квітка шанована християнством, як символ чистоти і святості. Це - емблема Христа та Діви Марії. «Христос до свого преображення был подобен розе в бутоне, и вовемя преображення из его тела разлилось и загорелось розовое сияние...» [3, с.136]. Саме червона махрова троянда виникла з крапель крові Христової, яка струменилася із хреста. Ангели збирали її в золоті чаші, але кілька крапель впали на мох – з них виросла троянда, яскраво — червоний колір якої повинен нагадувати про пролиту за наші гріхи кров. Пізніше вона, «як духовний знак, символізує тріаду Любові, Терпіння і страждань Богоматері» [6, с. 419]. Її так і називають — квітка Богородиці. Живописці зображували Богородицю сидячою в раю серед трояндових квітів з трьома вінками. За легендою,

архангел Гавриїл зробив для Богородиці три вінки: із білих, жовтих і червоних троянд. Вінок із білих троянд символізував її радість, із червоних - страждання, а із жовтих - славу.

У католицьких легендах троянда виступає захисницею добрих справ. Одна із них розповідає про святителя Миколая. Взимку він ніс узятий в монастирі хліб, щоб нагодувати ним бідних. А коли його зупинив суворий настоятель монастиря, хліб перетворився на троянди на знак того, що ця добра справа була приємна і самому Господові.

Таким чином, образ троянди бере свій початок ще з Античності. Користуючись любов'ю і популярністю, отримував нові відтінки значень. В Стародавній Греції – досконалість та гармонія, любов та краса. У Римі - символ слави й величі, мужності й хоробрості. Для християн ця квітка з давніх часів символізувала рай, червоний колір – пролита за гріхи людей кров Ісуса Хреста. Разом з цим в античному світі образ троянди символізував скороминучість краси, тлінність тілесного й смерть.

Розділ II

Образ троянди у світовій поезії (від античності до європейського романтизму)

2.1. «Цариця квітів» у ліриці давньогрецької Сапфо

Образ троянди з міфології підхопили античні літератори.

Давньогрецький поет-епіграматист Мелеагр Гадарський (I ст. до н.е.) склав першу антологію грецьких поетів – «Вінок». У віршованому вступі до збірки Мелеагр називає сорок шість авторів, порівнюючи кожного із них з якою-небудь рослиною. Троянда присвячена «десятій музи» - поетесі Сапфо (др. пол. VII ст. до н.е.), яка перша в античній поезії (давньогрецькій) звернулася до образу цієї квітки і надала їй особливого значення: «... Це гордість рослин, прикраса альтанок, яскрава палітра луків та очі квітів» - писала вона в одному з віршів. Називала троянду «царицею квітів»: «... і немає їй рівних серед квітів, бо вона їх цариця...» [20, с. 154].

Сапфо серед інших поетів, а ними були чоловіки (жінки не мали доступу до освіти), виділялася вмінням передати духовне багатство внутрішнього світу жінки. Хто може краще розуміти сутність жінки, як не жінка. Цим, можливо, і пояснюється звернення поетеси до прекрасного образу троянди. Очолівши школу риторики й поезії «Будинок Муз» в Митиленах, у якій навчалися дівчата не тільки з Греції, а й з інших країн, Сапфо ряд пісень присвячує своїм ученицям. У 1896 році на папірусі в єгипетському відділенні державних музеїв Берліну був знайдений уривок з вірша «Из далече из отчих Сард...». Поезія звернена до учениці Сапфо Аттиди, подруга якої Арігнота поїхала в Сарди, столицю Лідії (в Малій Азії). Сапфо поділяє разом з Аттидою біль розлуки з подругою і говорить про це в поезії. Відчути страждання жінок допомагають образи, що створюють

«красивий» фон природи: тиха ніч і сад троянд, осяяний місяцем. Квіти, які ожили в прохолоді ранку, нагадують подругу, що ніби затримується серед них:

І заквітчані луки

І поляни.

Все розквітло, рососою посріблене:

Пишнобарвний троянди цвіт,

Запашна конюшина

Та медунка.

І самотньо блукає вночі вона... (Додаток А)

В іншому фрагменті вірша також образом троянди нагадує ліричний героїні щасливі миті, коли подруги були разом:

Не забудь і того, що нам

Довелося зазнати прекрасного.

Як колись запашні вінки

І з троянд, і з фіалок ми

Навесні заплітали й квітчалися.

Із усієї лірики поетеси найбільше давні греки цінували весільні пісні, одні з яких виконувалися хлопцями та дівчатами в той час, коли наречену вели в дім нареченого, а інші – хором дівчат перед шлюбною кімнатою. Молоду пару вітали радісними окликами: «Слава, слава!». Хор юнаків уславлює наречену, яка «цветет пышнее розы», а врода якої «сияет ярче золота»:

Милая девушка! сами Хариты с тобою играют,

И Афродита тебя, златокудрая, любит, и Горы

Путь твой усыпали нежными розами; лик твой прекрасный

Всех собою чарует.

Отже, образ троянди в ліриці Сапфо – підтвердження багатства духовного світу давньогрецької жінки, його своєрідності.

1.2. Гафіз і образ троянди в його поезії

Троянда в поетичному спадку середньовічного Сходу набула високого значення. Особливо це стосується персько-таджицької поезії (за давніми переказами Персія була батьківщиною троянд). Уславлюючи красу жінки, кохання, муку розлук, пахощі троянд, вино, персько-таджицькі митці проводили з образом троянди різні варіації. Поет Сааді в книзі «Квітник троянд» (Гюлістан) писав у 1258 році: «Чуєш, як всюди весною лунає лиш солодкий шепіт радості і кохання: це шелест солов'я, що читає книги троянд!». Експериментували з образом О.Хайям, Г. Нізамі. Але особливо оспівував троянду у своїх газелях Гафіз (IVст.). «Що порівняється з трояндою красою?» - стверджував поет. Віршам Гафіза притаманні увага до внутрішнього світу людини, найтонших відтінків її почуттів, оспівування жінки, кохання, алегорична багатозначність образів (зокрема — троянди й солов'я). Аганат Кримський так і говорив: «Гафіз – поет троянд та соловейків шіразьких».

У поезії «Я по троянду в сад спустився на світанні» в образі солов'я поет, сам переживши шалене кохання до шіразької красуні Шах-Небат, знайшов свого побратима, який також зачарований досконалою вродою жінки:

Я по троянду в сад спустився на світанні.

Там саме соловей зайшовся в щебетанні.

Троянда – красива, але недосяжна ні для солов'я, ні для поета:

Мій побратим гіркий, закоханий в троянду,

Ронив, ридаючи, мелодії весняні... (Додаток Б)

Колючки квітки є символом перепони на їхньому єднанні і вказують, що щастя не можливе:

О скільки тих троянд цвіте в саду!

Одначе тим більше ран од них, що більш вони жадані.

Ревниво і в той же час іронічно підходить до образу троянди в іншій поезії:

Скажи троянді тій, що з леготом жартує:

За неї соромно, напевне, солов'ям..

Троянда допомагає перському поету оспівати муки розлуки з коханою:

Не мила троянда, коли не зі мною кохана....

А у іншій поезії оспівує неймовірне щастя, коли кохана поруч:

На грудях троянда, бокал у руці,

біля боку кохана...

Отже, образ троянди в поезії середньовічного Сходу символізує земне, чуттєве кохання, досконалу, абсолютну красу, об'єкт поклоніння, заради якого долаються всі можливі перепони.

2.3.Троянда як символ жіночності в епоху Відродження

Переходячи до наступного періоду, не можна не згадати ім'я провісника епохи Відродження – Данте Аліг'єрі та його троянду в останній частині «Божественної комедії». Цей образ у Данте є вершиною поетичного осмислення троянди в європейській культурі. Квітка виступає містичним символом, який об'єднує всі душі праведних у фіналі поеми. Ліричний герой пройшов важкий шлях пеклом та чистилищем до з'єднання з коханою. Попереду він бачить величезну полум'яніючу троянду, пелюстки якої - душі праведних:

В желть вечной розы...

Я был введен...[21, с. 9]

Квітка дантівського раю - найвищий рівень духовного зростання і своєрідний місточок від епохи середньовіччя до епохи Ренесансу, де тема краси, жіночності, кохання набуває великого значення в мистецтві, гуманістами утверджується право на особисте щастя. Троянда стає символом високої етичної досконалості, творчого пориву. Багато спільного в творчості

великих гуманістів епохи Відродження – італійського Франческо Петрарки та англійського Вільяма Шекспіра, хоча і віддаляють їх один від одного понад два століття. У своїх сонетах поети продемонстрували таку силу почуття до жінки, що дослідники до цього часу не можуть розгадати достовірність існування їхніх коханих. Але кожен з них це зробив по-своєму. Франческо Петрарка змальовує свою кохану Лауру неземною, чистою, наділяє її божественними якостями. Поет милується жінкою, її ангельським виглядом. Лаура для нього – ідеал, вона недоступна і величава. Так, у її зображенні Петрарка користується незвичайними порівняннями. Вуста – це пелюстки троянд:

Уст нежных жемчуги живые розы... (Додаток В)

Очі – троянди на снігу:

О, пляям глаз, о, розы на снегу...

На відміну від Петрарки, Вільям Шекспір відкидає поетичні штампи в описі жіночої вроди й утверджує нове розуміння краси: реальна жінка красивіша і краща за ту, що створена уявою поетів, а троянда допомагає протиставити земну жінку жінці ідеальній:

Троянд багато зустрічав я всюди,

Та на її обличчі не стрічав... (Додаток Г)

Образ троянди прослідковується і в інших поезіях Шекспіра.

Наприклад, у сонеті №5 вона виступає як метафоричний образ часу, якому підкоряються всі і все:

И только аромат цветущих роз –

Напоминает в стужу и мороз

О том, что лето было на земле...

...Свой прежний блеск утратили цветы,

Но сохранили душу красоты.

Таким чином, в епоху європейського Відродження образ троянди продовжує звучати в творчості митців для оспівування найпрекрасніших почуттів. Митці епохи дають нове розуміння жінки та її вроди.

2.4. Троянда в епоху європейського романтизму

У цьому параграфі нашої роботи розглянемо символіку образу троянди в європейському романтизмі на прикладі поезій одного з найяскравіших німецьких поетів – Генріха Гейне. Свідоме життя поета припало на вік революцій, час лікування буржуазних цінностей. Хоча поета постійно турбували політичні питання країни, важливу роль для нього як для романтика відігравали образи природи, фольклорні мотиви. Гейне свою поезію розфарбовував своїми улюбленими квітами, орнаментами. Поет звертається до образу маленької квітки троянди, щоб вилити муки нероздільного кохання, яке постійно його переслідує. І троянда під пером митця перевтілюється у символ-образ:

Чому троянди немов неживі,
Кохана, скажи мені? (Додаток Д)

На початку поезії троянда нагадує герою про щасливі дні кохання, але цей образ несе за собою інше значення: тління, розлуку, сум, відчай. І вже наприкінці вірша ми дізнаємося про причину – втрату коханої.

У поезії «Как из пены вод рожденная» Гейне створює образ троянди, навіяний давньогрецьким міфом про народження Афродіти. Цей метафоричний епітет в нашій уяві асоціюється з образом дівчини:

Как из пены вод рожденная
Ты сияешь - потому,
Что невестой нареченною
Стала ты бог весть кому.

Поет милується коханою і передає вроду метафоричними порівняннями:

И синие фиалки ее глазки,
Розы щечек и белые лилии
Маленьких нежных ее ручек...
Або в іншій поезії:

Ты вся, как цветок весенний, -

Свежа, мила и чиста.

У вірші «Роза» Гейне запозичує із поезії Сходу образи троянди і солов'я. Поет спочатку оспівує велике почуття:

Цвели сады и роза нам благоухала,

Пел соловей...

Але далі ми дізнаємося, що соловей поряд з трояндою – це біль, хвилювання через нерозділене кохання:

...И соловей уж трелей не заводит,

Твоя любовь навеки, навсегда уходит?

У поезії «Арлекин с розой в руке...» Генріх Гейне доводить, що найкраща зброя для лірика – це іронія. Серед бездушного натовпу поету-романтику доводиться ховати свої почуття за маскою блазня:

Арлекин с розой в руке

Идет среди буйного карнавала.

Троянду, яка символізує силу мистецтва, досконалість, чистоту, цнотливість на противагу оточенню, він тримає міцно в руці і нікому її не віддасть на поталу. Основну думку вірша Гейне розкриває протиставленням «вродливе – потворне».

По-іншому трактує образ троянди у вірші «Старая роза». На початку поет проводить паралель між розвитком почуттів та дівочої вроди:

Сердца жар во мне зажгла...

...И росла, и расцвела,

И роскошной розой стала.

Описує красу дівчини епітетами: «юной», «роскошной». Називає її «царицею роз». Але, закохавшись у красуню, ліричний герой: «...насмешек злых не снес. Весь шипами был исколот».

У другій частині поезії поет з іронією втамовує в собі давню образу, заподіяну красунею: кохана відвернулася від нього, але вона не замислюється над тим, що молодість її швидкоплинна:

«...От восхода до заката, и беда лишь в том теперь, что невеста бородата.». І дає їй пораду:

Хоть побрейся, а потом

В монастырь иди, красотка.

Таким чином, автор доводить швидкоплинність життя, скороминучу молодість.

Отже, простежуючи образ троянди в світовій поезії від античності до європейського романтизму, ми дійшли висновку, що образ троянди набув цілий спектр символічних значень. Від античної «цариці квітів» до середньовічного земного, чуттєвого кохання, досконалої, абсолютної краси, об'єкту поклоніння, заради якого долаються всі можливі перепони. Це квітка дантівського раю, символ ренесансної петрарківської жінки ідеальної та жінки звичайної шекспірівської. У поезії XIX століття поряд з уявленнями про щастя, любов, красу, троянда «говорить» про швидкоплинність життя, заглиблюється у вічні теми буття. Троянда уособлює стосунки між чоловіком та жінкою, кохання, яке є частіше нероздільним.

ВИСНОВКИ

Дослідження образу троянди у світовій поезії від античності до європейського романтизму уможливило такі висновки.

Розглянувши поетичні твори з образом троянди конкретних авторів, від античності і до епохи європейського романтизму, ми виявили, що цей образ займає важливе місце в творчості поетів.

За нашими спостереженнями, джерелом виникнення образу троянди є антична міфологія, в якій він символізував, в першу чергу, красу й гармонію. Це пояснюється тим, що квітка троянда з'явилася з народженням двох богинь: давньогрецької Афродіти й давньоримської Венери. Поети з міфів перейняли цей образ і втілили у своїх поезіях, подаючи його в різних варіантах.

Ми дослідили, що образ троянди є самостійним носієм почуттів людини, і яку б роль не відводив йому митець, він несхожий, таємничий, до кінця не розкритий, тобто у кожного автора він - свій.

Разом з цим, простеживши образ троянди у віршах періоду від античної поезії і до поезії європейського романтизму, виявили, що, з одного боку, образ троянди трансформувалася і з кожною наступною епохою отримувала нові відтінки значень, з іншого – троянда залишається носієм святості, кохання, краси, зв'язку людини з природою, що вказує на традиційність поетичного образу троянди в простежені періоди. Підтвердженням наших висновків є тематичні групи, у які ми об'єднали досліджений матеріал (табл. 1):

- 1) Троянда – цариця (Сапфо, Г.Гейне);
- 2) Троянда – діва, жінка (Сапфо, Гафиз, Ф.Петрарка, В.Шекспір, Г.Гейне);

- 3) Троянда – як врода жіночого обличчя (Гафіз, Ф.Петрарка, Г.Гейне);
- 4) Троянда – кохання (Гафіз, Г.Гейне);
- 5) Троянда – нероздільне кохання (Гафіз, Ф.Петрарка, В.Шекспір, Г.Гейне);
- 6) Троянда – звичайна квітка (В.Шекспір);
- 7) Троянда – метафоричний образ часу (В.Шекспір)
- 8) Троянда – швидкоплинна молодість (Г.Гейне);
- 9) Троянда і соловей (Гафіз, Г.Гейне,);
- 10) Троянда, як символ мистецтва. гармонії, є протиставленням бездушності, оточуючого світу (Г.Гейне).

Аналізуючи поезії, ми виявили, що для розкриття образу троянди та манери його подачі, автори застосовували такі художні засоби, як епітети метафори, метафоричні епітети, метафоричні уособлення, порівняння тощо (табл. 2).

Простежуючи образ троянди у світовій літературі, ми зустрілися із фактом, що шлях Королеви квітів безкінечний, переходить із покоління до покоління, від давнини до сьогодення. Свідченням цьому є вірші поетів-любителів літературної студії «Пегас», яка діє при місцевій бібліотеці. Саме там, опрацьовуючи матеріал для дослідження, ми познайомилися з їхніми поезіями, в яких простежується образ троянди: «Троянди», «Легенда про троянду», «Чому троянди мають колючі гілочки», «Он как-то подарил ей розу...» До студії входять люди різного віку, але тема кохання, жіночності, краси, вірності, духовності об'єднує їх в одне ціле.Троянда в їхніх поезіях - це узагальнений і досить абстрактний образ жінки, тендітної, красивої, ніжної, люблячої, страждаючої, гордої і здатної на самопожертву.

Виходячи з вищесказаного, ми, молоде покоління, повинні долучатись до нових досліджень щодо аспекту, заявленого в темі роботи.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Бахтин М.М. Літературно-критическіе статті . – М.: художественная література. – 1986. – 543 с.
2. Борхес Х.Л. Жёлтая роза // Борхес Х.Л. Круги руин. СПб.: «Азбука», 2000. - С. 190 - 191.
3. Веселовский А. Н. Из поэтики розы // Веселовский А. Н. Избранные статьи. Л., 1939. С. 136.
4. Гафиз Лірика. Київ: «Дніпро», 1971. - 240с.
5. Гейне Г. Книга песен. — М.: Проф-Издат, 2009. — 256 с.
6. .Енциклопедія символів, знаків, емблем. Андреева. - Астрель, АСТ, 2000. – 624с. (3, с 419)
7. Золотницкий Н.Ф. "Квіти в легендах і переказах". - М., 1991. - С.287.
8. Круглова Е.А. Символика розы в русской и немецкой поэзии конца XVII – начала XX вв.: дис. ... канд. филол. наук. М., 2003. – 228 с.
9. Лотман Д.М. Аналіз поетичного тексту. Л.: Просвіта. – 1972. – 272с.
10. Маркова М. В., кандидат філологічних наук, Дрогобицький державний педагогічний університет імені Івана Франка Символічний гербарій кохання поезії європейського романтизму.
11. Міфи Давньої Греції. Твори давньогрецьких авторів: Навч. посіб.: у 2 кн./ Упоряд., передм. і комент. Чігановського А.А. – К.: Грамота, 2004, С.63.
12. Петрарка Ф. Лірика. – М. – 1986. С. 5 – 16
13. Попова М. Античні і християнські символи. - З. - Петербург, 2003. – 63 с.
14. Султанов, Ю.І. У світі античної літератури. Давньогрецька література. Література Стародавнього Риму / Ю. І. Султанов.- Х.:Ранок, 2002.- 112с.

15. Циркин Ю.Б. Мифы древнего Рима. – М.; ООО «Издательство Астель»: 2000. С.149.
16. Шалагінов, Б. Б. Зарубіжна література. Від античності до першої половини ХІХ ст.: хрестоматія для 9 класу / Б. Б. Шалагінов.- К.:Вежа, 2006. – 432с.
17. Шарафадина К.И. «Язык цветов» в русской поэзии и литературном об их оде первой половины ХІХ в. Источники, семантика, формы. СПб.: Академический проект, 2004. – 431 с.
18. Шекспир В. Ромео и Джульетта//Шекспир В. Полное собрание сочинений в 10 т. Пер. с английского. Сост. А.Н. Шахмайкин. М.: Алконост, Лабиринт, 1994. - Т. 3. Трагедии. С. 278.
19. Шеллинг Ф. В. Й. Философия искусства / Ф. В. Й. Шеллинг; [пер. с нем. П. Попова]. – М. : Мысль, 1999. – 608 с.
20. Сапфо: Збірник статей/ Упорядники О.Галета, Є.Гулевич (Центр гуманітарних досліджень Львівського національного університету ім. Івана Франка).— Львів: Літопис, 2005. — 320 с.
21. Шалагінов Б.Б. Данте Аліг'єрі та його шедевр "Божественна комедія"// Зарубіжна література в навчальних закладах. – 2006. – № 10. – С. 8-12.

Сапфо

...І до нас із Сард
Часто лине думками
Арігнота.
В ті часи, як із нами жила вона,
Мов богиня була ти їй.
Як вона твої співи
Полюбила!
Та Селеною рожево перстою
Між жінками лідійськими,
Як між зорями, нині
Вона сяє.
Промениста Селена освітлює
Хвилі моря солоного
І завітчані луки
І поляни.
Все розквітло, рососою посріблене:
Пишнобарвний троянди цвіт,
Запашна конюшина
Та медунка.
І самотньо блукає вночі вона,-
До Аттіди думки летять,
І спокою- нема їй -
Сум на серці.
Кличе нас вона марно, без відгуку:
Ніч не хоче принести нам
Тих благань, що за морем
Чуйно ловить... (Переклад Г.Кочура)

Прагну тільки померти я...
У хвилину прощання, ридаючи,
Говорила вона мені:
«Сапфо, бідні з тобою ми!
Ні, не можу тебе я покинути!»
Я ж тоді відказала їй:
«Мила, їдь собі з радістю,
Лиш мене не забудь, пригадай лише,
Що була мені люба ти,
Не забудь і того, що нам
Довелося зазнати прекрасного.
Як колись запашні вінки
І з троянд, і з фіалок ми
Навесні заплітали й квітчалися,
Як квітками й зелом густим,
Мов намистом із зелені,
Шию ніжну собі ти прикрасила,
Як колись поливала ти
Золоті свої кучері
Ароматного мира струмочками,
Як рукою прекрасною
Простягала ти келиха -
І солодкий напій я тобі лила...»

(Переклад Г. Кочура)

Гафіз

Я по троянду в сад спустився на світанні.
Там саме соловей зайшовся в щебетанні.
Мій побратим гіркий, закоханий в троянду,
Ронив, ридаючи, мелодії весняні.
Троянда й соловей були на думці в мене,
Коли гуляв я сам у ті години ранні.
Її з колючкою з'єднала забаганка,
А він співає їй, незрадний у коханні.
Так глибоко мені ввійшов той спів у серце,
Що зупинився я в раптовім хвилюванні.
О скільки тих троянд цвіте в саду!
Одначе
тим більше ран од них, що більш вони жадані.
Гафізе, радощів собі не жди від неба:
Таяться сотні бід в його байдужій балі
(Переклад В. Мисика)

Хоч я жаліюся щоденно лікарям.
Та досі помочі не маю від нетям
Скажи троянді тій, що з леготом жартує:
За неї соромно, напевне, солов'ям...

Не мила троянда, коли не зі мною кохана,
Не люба весна без налитого кубка і жбана.
В пахкому саду серед квітів не знайдеш утіхи,
Коли не всміхнеться до тебе та щічка тюльпанна.
Що в танці струнких кипарисів
і в барвах троянди,
Коли солов'їна не чується пісня весняна?...

На грудях троянда, бокал у руці,
біля боку кохана,—
В цей день за слугу я прийняв би до себе найбільшого хана!.

(Переклад В. Мисика)

Франческо Петрарка

На жизнь мадонны Лауры

Сонет CXLVI

О чистая душа, пред кем в долгу
Хвалебное мое перо не даром!
О крепость чести, стойкая к ударам, -
Вершина, недоступная врагу!
О пламя глаз, о розы на снегу,
Что, согревая, очищают жаром!
О счастье быть подвластным этим чарам,
Каких представить краше не могу!
Будь я понятен с песнями моими
В такой дали, о вас бы Фула знала,
Бактр, Кальпа, Танаис, Олимп, Атлас.
Но так как одного желанья мало,
Услышит край прекрасный ваше имя:
От Альп до моря я прославлю вас.

На жизнь мадонны Лауры

Сонет CLVII

Тот жгучий день, в душе отпечатленный,
Сном явственным он сердцу предстоит.
Чье мастерство его изобразит?
Но мысль лелеет образ незабвенный.
Невинностью и прелестью смиренной
Пленителен красы унылой вид.
Богиня ль то, как смертная, скорбит?
Иль светит в скорби свет богоявленный?
Власы - как золото; брови – как эбен;
Чело – как снег. В звездах очей угрозы
Стрелка, чьим жалом тронутый - блажен.
Уст нежных жемчуг и живые розы -
Умильных, горьких жалоб сладкий плен...
Как пламя - вздохи; как алмазы - слезы.

Вильям Шекспир

Сонет 54

Прекрасное прекрасней во сто крат,
Увенчанное правдой драгоценной.
Мы в нежных розах ценим аромат,
В их пурпуре живущий сокровенно.
Пусть у цветов, где свил гнездо порок,
И стебель, и шипы, и листья те же,
И так же пурпур лепестков глубок,
И тот же венчик, что у розы свежей, -
Они цветут, не радуя сердец,
И вянут, отравляя нам дыханье.
А у душистых роз иной конец:
Их душу перельют в благоуханье.
Когда погаснет блеск очей твоих,
Вся прелесть правды перельется в стих.

(Перевод С.Маршака)

Сонет 130

Її очей до сонця не рівняли,
Корал ніжніший за її уста,
Не білосніжні пліч овали,
Мов з дроту чорного коса густа.
Троянд багато зустрічав я всюди,
Та на її обличчі не стрічав,
І дише так вона, як дишать люди,

А не конвалії між диких трав.
І голосу її рівнять не треба
До музики, милішої мені,
Не знаю про ходу богинь із неба,
А кроки милої — цілком земні.
І все ж вона — найкраща поміж тими,
Що славлені похвалами пустими.

(Переклад Д. Паламарчука)

Сонет 5

Украдкой время с тонким мастерством
Волшебный праздник создает для глаз.
И то же время в беге круговом
Уносит все, что радовало нас.
Часов и дней безудержный поток
Уводит лето в сумрак зимних дней,
Где нет листвы, застыл в деревьях сок,
Земля мертва и белый плащ на ней.
И только аромат цветущих роз -
Летучий пленник, запертый в стекле, -
Напоминает в стужу и мороз
О том, что лето было на земле.
Свой прежний блеск утратили цветы,
Но сохранили душу красоты.

(Перевод С. Маршака)

Генріх Гейне

Чому троянди немов неживі,
Кохана, скажи мені?
Чому, скажи, в зеленій траві
Фіалки такі мовчазні?

Чому так гірко дзвенить і співа
Жайворонком блакить?
Чому в своєму диханні трава
Тління і смерть таїть?

Чому холодне сонце поля
В задумі похмурій мина?
Чому така пустельна земля
І сіра, мов труна?

Чому мене, мов безумця, в пільму
Моя печаль жене?
Скажи, кохана моя, чому
Покинула ти мене?

(Переклад Л.Первомайського)

Как из пены вод рожденная

Как из пены вод рожденная,
Пусть же сердце терпеливое
Позабудет и простит
Все, что дурочка красивая,
Не задумавшись, творит!

(Перевод С.Маршака)

И синие фиалки ее глазки,
Розы щечек и белые лилии
Маленьких нежных ее ручек
Цветут и цветут, и горят,
И только сердце засохло в нее

Ты — как цветок весенний —
Чиста, нежна, мила;
Любуюсь я, но на сердце
Скорбная тень легла.
Скрестить мне хочется руки
С молитвой над тобой:
Боже, храни её чистой,
И нежной, и святой

(Перевод А. Н. Плещеева)

Роза

Цвели сады и роза нам благоухала,
Пел соловей, меня ты в первый раз поцеловала,
Так нежно к сердцу прижимала
И ласкою своей околдовала.
Но только осень в городе,
И опустел тот сад,
И соловей уж трелей не заводит,
Ты мне скажи, неуж-то в этот час
Твоя любовь навеки, навсегда уходит?
Одиноки ночи, холодны.
Сколько эта мука будет длиться?
Ведь о прошлом мне остались лишь мечты,
Вероятно, это все не повторится?

Арлекин с розой в руке
Идет среди буйного карнавала.
Щеки и лоб в смешном мучении,
А в глазах далекий отблеск сожаления.
Правда, смешно верить и любить,
Правда, смешно цветами любоваться?

(Перевод Максима Рыльского)

Старая роза

Сердца жар во мне зажгла,
Юной свежестью блистала,
И росла, и расцвела,
И роскошной розой стала.

Я б сорвал царицу роз, —
Был влюблен я, был я молод, —
Но насмешек злых не снес,
Весь шипами был исколот.

Ей, узнавшей много вьюг,
Плохо скрывшей старость гримом,
«Милый Генрих» стал я вдруг,
Стал хорошим, стал любимым.

«Генрих, вспомни! Генрих, верь!» —
От восхода до заката.
И беда лишь в том теперь,
Что невеста бородата.

Над губой торчит кустом,
Ниже колется, как щетка.
Хоть побрейся, а потом
В монастырь иди, красотка!

Тематичні групи образу троянди у світовій поезії

№ з/п	Тематичні групи	Автор поезії	Приклади
1	Троянда – цариця	Сапфо Г. Гейне	«Как Селена, она взошла — Звезд вечерних царицей розо перстой.» «Я б сервал царицу роз...»
2	Троянда – діва, жінка Жадана, але недосяжна жінка Величава, неземна, ідеальна жінка Земна, звичайна жінка	Г. Гейне Гафіз Ф. Петрарка В. Шекспір	«И роскошной розой стала.» «О скільки тих троянд цвіте в саду! Одначе тим більше ран од них, що більш вони жадані.» «О пламя глаз, о розы на снегу...» «Уст нежных жемчуг и живые розы...» «Троянд багато зустрічав я всюди, Та на її обличчі не стрічав...»
3	Троянда – врода жіночого обличчя Очі Щоки Вуста	Ф. Петрарка Г. Гейне Гафіз Ф. Петрарка	«О плаям глаз, о розы на снегу...» «Розы щечек и белые лилии...» «...щічка тюльпанна... в барвах троянди» «Уст нежных жемчуг и живые розы...»

№ з/п	Тематичні групи	Автор поезії	Приклади
4	Троянда - кохання	Гафіз Г. Гейне	«На грудях троянда, бокал у руці, біля боку кохана...» «Сердца жар во мне зажгла,»
5	Троянда – нероздільне кохання	Гафіз Ф. Петрарка В.Шекспір Г.Гейне	«Не мила троянда, коли не зі мною кохана...» «Уст нежных жемчуг и живые розы - Умильных, горьких жалоб сладкий плен...» «Хоть не блещет розой алой... Луч в него ты заронила, Изменила – затемнила» «Чому троянди немов неживі? Кохана скажи мені»
6	Троянда - швидкоплинна молодість	Г. Гейне	«И беда лишь в том теперь, Что невеста бородата».
7	Соловей і троянда	Гейне Гафіз	«Цвели сады и роза нам благоухала, Пел соловей... Но только осень в городе,.. И соловей уж трелей не заводит...» «Скажи троянді тій, що з леготом жартує: «За неї соромно, напевне, солов'ям...»

№ з/п	Тематичні групи	Автор поезії	Приклади
8	<p>Колючки троянди – символ недосяжності жінки</p>	<p>Г. Гейне Гафіз</p>	<p>«Но насмешек злых не снес, Весь шипами был исколот» «...її з колючкою з'єднала забаганка, А він співає їй, незрадний у коханні.»</p>
9	<p>Троянда – метафоричний образ часу</p>	<p>В.Шекспір</p>	<p>«И только аромат цветущих роз – Напоминает в стужу и мороз О том, что лето было на земле...»</p>
10	<p>Троянда, як сила мистецтва, символ гармонії, є протиставлення бездушності оточуючого світу</p>	<p>Г.Гейне</p>	<p>«Арлекин с розой в руке Идет среди буйного карнавала...»</p>

Художні засоби зображення образу троянди

Художній засіб	Приклади з поезій
Епітети	«В нежных розах», «у розы свежей», «цветок завялый», «роскошной розой», «райские розы», «поздних роз», «роза милая», «чудных роз».
Метафори	«Розы пышно раскрылись», «Там, где цветок созрел и распластал все листья...», «Свой прежний блеск утратили цветы, но сохранили душу красоты» «...роза колеблется и дремлет»
Метафоричні епітети	«Щічка... в барвах троянди»
Метафоричні уособлення	«Две розы сердечную мне высосали кровь...» , «...її п'янкий, солодкий аромат»,
Порівняння	«О пламя глаз, о розы на снегу», «Уст нежных жемчуг и живые розы», «Чому троянди немов неживі...»